

HERALDISK TIDSSKRIFT

1961 • BIND 1 • NR 4 • SIDE 161-170

Portugals våben. Fabler og fakta
Af Roger F. Pye

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Portugals Våben. Fabler og Fakta

Af Roger F. Pye

NÅR MAN søger oplysning om det portugisiske våben (figur 1), er der en bestemt forklaring man oftest støder på. Den kan variere i enkeltheder, men i hovedtrækkene går den ud på følgende:

»De fem små blå skjolde repræsenterer fem mauriske konger, som Kong Afonso 1. af Portugal besejrede i slaget ved

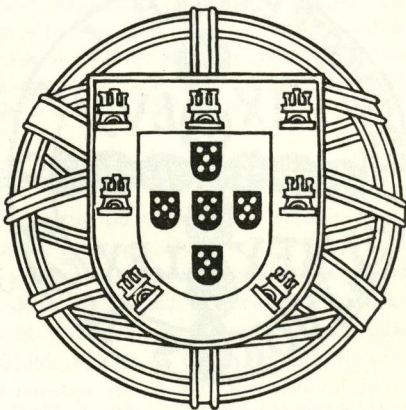
Denne artikel har i 1959 i en noget anden form været publiceret i det engelske heraldiske tidsskrift »The Coat of Arms« og bringes her med tilladelse fra dette tidsskrift og naturligvis forfatteren, hvem vi bringer vor bedste tak. Artiklen viser hvorledes fakta overgroes af fabler, og hvorledes fablerne atter kan luges bort. Det kan gøre ondt at se smukke legender dø, men sandheden har sin egen skønhed.

Artiklen er oversat og revideret af Sven Tito Achen, som også har ansvaret for billeder og billedtekster. Revisionen er foretaget i forståelse med forfatteren, og bygger især på et senere indlæg fra hans hånd i »The Coat of Arms«, samt på Hervé Pinoteau »Héraldique Capétienne« 1-3, Paris 1954-56, som findes på det Kongelige Bibliotek i København. Dette lærde, men fængende, enormt grundige, men særdeles kortfattede værk (de tre bind til sammen udgør 148 sider!) behandler alle de fyrstelige huses genealogi og heraldik som nedstammer fra den franske konge Hugo Capet (940-96). Det gamle portugisiske kongehus nedstammede fra en ætling af hertugerne af Bourgogne, som igen var en sidelinje af de franske konger.

Illustrationerne er taget: figur 1 fra »Alverdens Flag i Farver«, København 1956. Figur 2, 4, 10 fra Pinoteau. Figur 3, 5, 7, 11 fra A. C. de Sousa »Historia genealogica da casa real portugueza« bind 4, Lisboa 1735. Figur 6A fra Ignacio Vicente Cascante »Heraldica general y fuentes de las armas de España«, Barcelona 1956. Figur 6B fra C. W. Scott-Giles »Heraldry in Westminster Abbey«, England 1954. Figur 8 og 9 fra Victor Boutons udgave af Armorial Gelre, bind 5, Paris 1884.

Ourique 1139. De fem besanter i hvert skjold symboliserer Vor Herre Jesu Kristi fem vunder, for det var Ham, der gav de kristne sejren. Borten tilføjedes over hundrede år senere af Afonso 3. Han havde ført krig med Castilien om landskabet Algarve og erobret dette. Som led i fredsslutningen 1253 giftede han sig året efter med den castilianske konges datter Beatrice, og optog samtidig i sit våben en bort med det castilianske våbenmærke, kastellet. Under krigen havde han erobret syv borge, og derfor satte han syv kasteller i borten.«

Der er imidlertid også en anden forklaring, måske mindre eventyrlig, men ikke mindre interessant. Den er i alle fald værd at kende.

1. Portugals våben i dag: i sølv felt fem som et kors anbragte blå skjolde, hver med fem som et andreakors anbragte sølv besanter, alt inden for en rød bort med syv guld kasteller. Figuren bag skjoldet er en armillarsfære, et gammelt nautisk instrument, som siden de store opdagelsers tid har været et emblem for de portugisiske konger og den portugisiske stat.

Korset

Afonso 1. eller Afonso Henriques (1139–85) var Portugals første konge. Det var i hans regeringstid, at heraldikken udviklede sig i Vesteuropa, og det er sandsynligt, at også Afonso på et eller andet tidspunkt har begyndt at bruge et heraldisk våbenskjold. Jeg har imidlertid ikke kunnet finde nogen samtidig gengivelse af et sådant skjold. Ingen af de dokumenter jeg kender, som er udstedt af kongen, er forsynet med segl. Derimod er de alle »underskrevet« med hans mærke: et kors omsluttet af en cirkel eller anden ramme og ledsaget af navnet på hans rige, ham selv, hans dronning, eller hans børn.

Afonso's rige havde kristne erobrere at takke for selve sin eksistens, og hans valg af korset som sit personlige mærke er ikke overraskende; lignende mærker brugtes af mere end én af hans nabo-

konger, der var i samme situation som han.

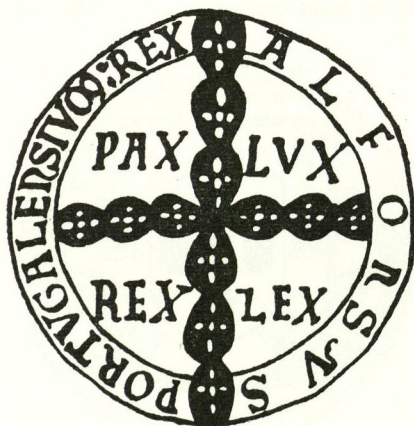
I alle de tidlige eksempler som jeg kender til (dokumenter fra 1139, 1140, 1144, 1150 og 1159) er korset i kongens mærke af en traditionel type, med arme der svajer udad og bliver bredere, noget i retning af et Mantuakors eller Dannebrogskors. På et dokument fra 1183 udgøres korset i kongens mærke imidlertid af tolv *skjolde*, tre i hver korsarm og anbragt således, at deres fod peger mod korsets midte (figur 2). Skjoldene er ikke kun tegnet i kontur; de er udfyldt, og hvert af dem indeholder tillige fem små rund-agtige figurer, anbragt som et kors. Her har vi oprindelsen til Portugals våben.

Skjoldene

For Afonso 1.s kristne nabokonger var det nærliggende at tage sig *talende* våben (f. eks. Kongen af Castilien: et kastel. Kongen af Leon: en løve, se figur 6), men for kongen af Portugal var dette ikke så let. Han tog i stedet en afledning af den korsignatur, han havde brugt hele sit liv. Hvorfor han valgte at lade sit kors bestå af *skjolde*, vil vi formodentlig aldrig få at vide. Kan disse imidlertid ikke tænkes at være udtryk for hans riges militære karakter og for hans egen lokale opgave som kristenhedens skjold?

I heraldikkens ungdom var *antallet* af en figur betydningsløst; dette er ofte påvist, men det kan ikke gøres for tit. I renæssance-tiden, omkring 300 år senere, opstod der imidlertid en fuldkommen mani for at »forklare« alle figurer og disse figurers antal, og tillægge dem en »betydning«. Det er denne periodes tåbelige udlægninger, vi kan takke for megen af den sammenblanding af begreberne, som siden har fundet sted.

I den første tid var der ingen, som

2. De dokumenter som kong Afonso 1. (1139–85) udstedte, signerede han med sit »mærke«: et kors i en ramme af varierende udformning, ledsaget af en varierende tekst. I størstedelen af kongens regeringstid var de kors han benyttede i sit mærke ret ens og af en traditionel type. Fra 1183 anvendte han imidlertid et helt nyt og originalt kors, nemlig et som var sammensat af tolv små skjolde.

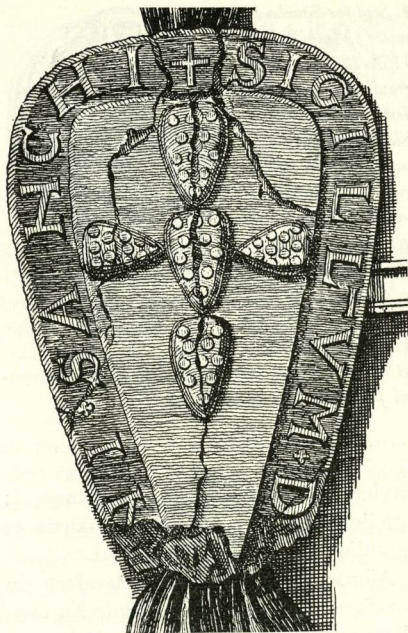
lagde særlig vægt på disse ting, og hvad Afonso 1. angår, ser det ud til, at han som sit våben tog et hvidt skjold med en korsfigur, der var sammenstillet af små blå skjolde, som hvert igen havde et antal hvide pletter – hvor mange blå skjolde eller hvor mange hvide pletter, har han formodentlig ikke været det mindste interesseret i. Dette bør man erindre sig, når talen kommer på senere tiders ganske latterlige forsøg på at tillægge de forskellige figurers antal en uhyre betydning.

Fem skjolde

Det varede ikke længe, før antallet af de små skjolde i våbenet blev reduceret til fem, uden at dette behøver nogen dybsindig forklaring: når et antal figurer skal anbringes i form af et kors, er fem det laveste og mest nærliggende antal, man kan bruge. Denne forenkling har muligvis fundet sted allerede i Afonso 1.s levetid, selv om hans brug af et mærke med 12 skjolde mindre end tre år før hans død ikke gør det sandsynligt.

Fra næste generation er der imidlertid ingen tvivl. På de segl, som har været benyttet af Afonsos søn og efterfølger *Sancho 1.* (1185–1211) er der kun fem små skjolde, endskønt det store skjolds form er sådan, at der godt kunne have været plads til et sjette i korsets lodrette akse (se figur 3). Ydermere er der bevaret et segl tilhørende Sanchos søster *Mathilde*, der i 1183 var blevet gift med grev Filip af Flandern; også våbenet i dette segl (fra 1189) viser umiskendeligt fem små skjolde (figur 4). Dette antal er aldrig siden blevet fraveget.

Læg mærke til at skjoldene i korsets vandrette arme ligger ned, med foden mod korsets midte. Først omkring slutningen af 1400-tallet begynder man at anbringe alle fem skjolde lodret.

3. *Sancho 1.s* segl fra 1189 eller 1195. Han var konge 1185–1211. Dette er den ældste bevarede form for Portugals våben i egentlig forstand, men det er let at se, at de fem korsvis anbragte skjolde i *Sancho 1.s* våben blot er en videreførelse af de tolv korsvis anbragte skjolde i faderens »mærke«. Der er elleve besanter i hvert af de fem skjolde.

Besanterne

Figurerne på de små blå skjolde er af særlig interesse. Det kan tydeligt ses på *Sancho 1.s* og *Mathildes* segl, at hvert enkelt lille skjold er dækket af ganske små rundeler. De er spredt over hele skjoldets flade, så tæt at de næsten rører hinanden, op til 5–6 på tværs og 6–7 i højden, hvilket kan give 20 eller mere i et enkelt skjold. Disse rundeler kan ikke være noget andet end de knubber eller nagler, som i forheraldisk tid brugtes til at forstærke eller dekorere skjoldet med. Det faktum, at de findes i denne form i et heraldisk våben, synes at tyde på, at et sådant blåt skjold med sølv-

4. Segl for Sancho 1.s søster Mathilde (o. 1165–1218), der var grevinde af Flandern, »Comitisse Flandrensis«. Det er samme våben som figur 3 og illustrerer for så vidt intet andet nyt, end at besanternes antal ikke spillede nogen rolle; her er 19–23 i hvert af de fem små skjolde. Seglet er fra 1189 og det tredjeældste bevarede eksempel på våben ført af en kvinde.

nagler har været brugt af Afonso 1. og/eller Sancho 1., før de udviklede et egentligt heraldisk våbenskjold.

Afonso 1. kan have gennemført sin korsfigur også i naglerne (figur 2), men ellers er disse af alle de følgende konger (til op i 1400-tallet) *strøet* over hele fladen. Det nærmere antal afgjordes i hvert enkelt tilfælde rent praktisk af, hvor mange der var plads til.

På mønter f. eks., hvor pladsen er meget knap, findes der kun ganske få nagler (eller *besanter*, som de snarere bør kaldes) i hvert af våbenets små skjolde: For de ældre mønters vedkommende, hvis skjolde var mandelformede, således kun fire besanter, anbragt som en rombe; på senere mønter, hvis skjolde var næsten kvadratiske, i reglen fem besanter, anbragt som et andreas kors. I begge tilfælde er antallet af besanter og det mønster de er anbragt i, det mest naturlige for det pågældende skjolds form.

På segl, hvor der normalt er større plads, blev antallet af besanter øget. Sancho 1. har i det viste segl (figur 3) o. 11 besanter i hvert skjold. Hans søster Mathilde (figur 4) op til 20 eller flere. Sancho 1.s søn Afonso 2. (1211–1223)

førte vistnok normalt 5. Og Afonso 2.s sønner Sancho 2. (1223–46) og Afonso 3. (1248–79) førte et varierende antal, fra 6 til 16 eller flere (figur 7). Afonso 3.s søn, kong Diniz (1279–1325) viste på forsiden af sit segl sig selv til hest med sit skjold på armen, på bagsiden skjoldet alene. På forsiden er der 6 besanter i hvert lille skjold, på bagsiden er der derimod plads til 10 i hvert. Diniz' søn Afonso 4. (1325–57) førte fra 6 til 11 besanter, og hans søn igen Pedro 1. (1357–67) fra 10 til 15. Pedros sønner Ferdinand (1367–83) og Johan 1. (1385–1433) førte 10 besanter.

Vi kan selvfølgelig ikke være i tvivl om, at de fem små blå skjolde i Portugals våben, fra slutningen af 1100-tallet til midten af 1400-tallet var *bestroet* med sølv besanter, dvs. at disses antal ikke var fastsat, men rettede sig efter omstændighederne.

Portugal og Danmark

Før vi går over til den ændring af det portugisiske våben, som blev foretaget i midten af 1200-tallet, bør vi omtale to portugisiske prinsesser, som har særlig interesse for Skandinavien.

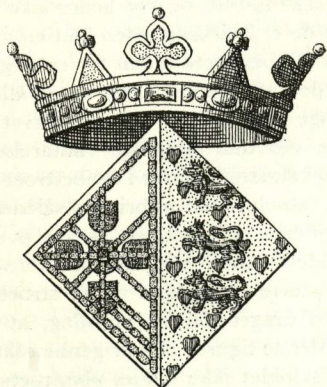
Sancho 1.s ca. 24-årige datter *Berengaria* blev i 1214 gift med kong Valdemar Sejr. Hun har sikkert ført våben, da allerede hendes faster *Mathilde* (figur 4) havde gjort det, men desværre synes intet segl eller andet heraldisk minde bevaret, hverken i Portugal, Danmark, eller Flandern (hvor hun vistnok opholdt sig, før hun blev gift). Hun var moder til tre danske konger: Erik Plovpenning, Abel, og Christoffer 1., alle tre dårlige karakterer, så måske folkevisen har ret, når den kalder hende »så besk en blomme«. I Danmark blev hun kaldt *Bengerd*. Hun døde i 1221, o. 31 år gammel.

Otte år senere, i 1229, blev Valdemar Sejrs søn i hans tidligere ægteskab med Dagmar af Böhmen, *Valdemar den Unge* (født 1209), gift med en anden portugisisk prinsesse, nemlig Berengarias niece, Afonso 2.s datter *Eleonore* (født o. 1211). De unge ægtefolk døde begge i 1231, hun i barselseng, han af et vådeskud seks måneder efter. Heller ikke hun har efterladt sig heraldiske vidnesbyrd.

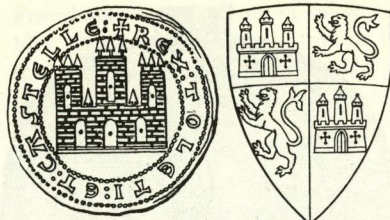
Borten

Indtil midten af 1200-tallet var Portugals våben som nævnt: *i sølv felt fem korsvis anbragte blå skjolde bestroet med sølv besanter*. Til dette føjede kong Afonso 3. (1248–79) »en bort af Castilien«, dvs.: *en rød bort belagt med guld kasteller* (se figur 7). Som nævnt i artiklens indledning siges denne våbenforøgelse almindeligvis at være et resultat af fredstraktaten 1253 mellem Portugal og Castilien efter krigen om landskabet Algarve; denne krig blev vundet af Afonso 3., som derefter giftede sig med den castilianske konges datter.

Dette kunne i så fald betragtes som

5. Ovenstående alliancevåben »Berenguela-Waldemaro 2. de Dinamarca« er en rekonstruktion af Sousa et halvt årtusind senere, og bringes her som et kuriosum.

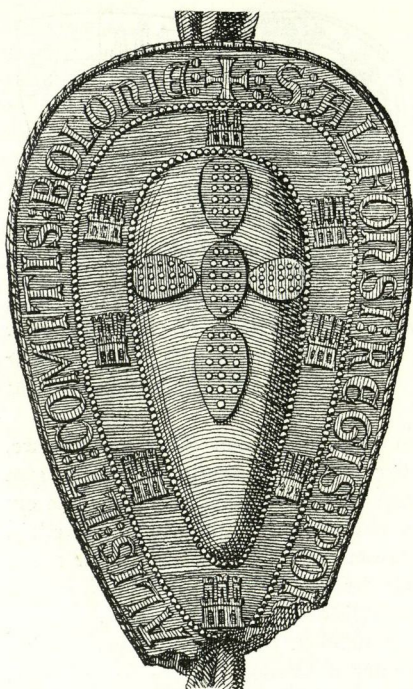

6. Til venstre: Castiliens våben, kastellet, i kong Alfonso 8.s segl fra 1198. Til højre: våben for de forenede kongeriger Castilien og Leon, verdens ældste kvadrerede våben (o. 1230). Castilien: i rødt felt et guld kastel, Leon: i sølv felt en oprejst purpur (senere: rød) løve.

en parallel til den *liljebesatte* tressure, eller ramme, i Skotlands våben, som siges at være optaget heri til minde om dette lands gamle alliance med Frankrig. Uanset hvor lidt eller meget der måtte tale for den fransk-skotske teori, er den portugisiske imidlertid forkert.

Sancho 2. og Afonso 3. var brødre, sønner af Afonso 2. (1211–23) og *Urraca*, der var datter af kongen af Castilien. I 1227, fire år efter at Sancho 2. var blevet konge, drog den 17-årige Afonso til Frankrig, hvor hans moster *Blanche af Castilien* var enkedronning og landets egentlige regent. Her blev Afonso gift med *Mahaut*, eneste barn af *Reynald de Dammartin, greve af Boulogne*, hvilken titel han siden overtog i kraft af sin hustru; han forblev i Frankrig i næsten tyve år, indtil han i 1246 drog til Portugal for at afsætte sin broder, Sancho 2.

Hvilket våben førte Afonso før han blev konge? Man kunne have ventet, at han ville have ført Portugals våben med en brisure, men det gjorde han ikke. Som det f. eks. ses af et segl fra 1241 førte han et lodret delt skjold, hvis 1. felt var bestroet med kasteller, medens 2. felt indeholdt tre bjælker bestroet med liljer. Andet felt svarer til hans titel som »greve af Boulogne«, første felt er hans personlige våben.

7. Afonso 3.s segl efter hans tronbestigelse 1248. Omskriften siger bl. a. »greve af Boulogne« (Comitis Bolonie). Dette var han kun, så længe han var gift med Mahaut, og hun blev forskudt, da han efter fredstraktaten 1253 skulle ægte Beatrice af Castilien. Dette segl bekræfter altså, at kastelborten var i brug før Algarve-freden og ægteskabet med Beatrice.

Kongerne af Castilien førte: i rødt felt en guld borg med tre tårne (figur 6; for at understrege ordspillet kaldes borgen i denne artikel for kastel). Afonso har åbenbart værdsat sin mødrene afstamning højt, for han tog sig et helt nyt våben ved at variere Castilien: I stedet for ét kastel i rødt felt, *bestrøede* han feltet med kasteller. Hans understregning af sin castilianske afstamning har sikkert hængt sammen med hans mosters position, og med at hans tre fætre ved det franske hof gjorde det samme: de førte

naturligvis alle tre de franske liljer, men briserede på hver sin måde med Castiliens kastel.

I 1246 blev Sancho 2. fordrevet, og da han døde to år efter, blev Afonso 3. anerkendt som konge af Portugal. Han forenede da sit *personlige* våben (bestrøet med kasteller), med sit *kongeriges* (fem skjolde i korsform). Resultatet ses på figur 7.

Det kan indvendes, at der ikke var nogen grund for Afonso 3. til at beholde kastellerne, nu da han var Portugals konge, og Sancho 2. var død. Men Afonso 3. har sikkert været stolt af det våben, han havde ført under erobringen af sit kongerige og hele sin ungdom i Frankrig, og det er forståeligt, hvis han har ønsket at beholde et minde om det, også efter at han var blevet konge. Vi skal senere se et eksempel på noget lignende, da Johan 1. satte det Aviz-kors ind i kongevåbenet, som han havde ført, før han kom på tronen.

Kastellernes antal

Antallet af figurer i en bort var oprindeligt ikke fastsat, og bør heller ikke være det; de er i virkeligheden blot en variation af »bestrøet« inden for en begrænset del af skjoldet. Der er imidlertid mange heraldikere, som er blevet stående ved den latterlige vildfarelse, at de enkelte små figurer i et »bestrøet« våben, absolut skal anbringes således, at de yderste af figurerne skæres over af skjoldets kanter eller af konturerne på den større figur, som de er strøet på. Heraf drager de den slutning, at hvis de yderste figurer *ikke* er gennemskåret, kan skjoldet ikke kaldes »bestrøet«, og heraf igen, at antallet af figurer derfor ikke er ubestemt, men tværtimod fastsat én gang for alle og uforanderligt.

Sådan omtrent må man senere have

ræsonneret også i Portugal, men af de middelalderlige våbener som er bevarret, fremgår det tydeligt, at antallet af kasteller i borten oprindeligt varierede stærkt. Afonso 3.s segl fra 1248, 1255 og 1260 har otte kasteller, fra 1262 tolv, og i våbenet på hans grav er der fjorten. Hans søn *Diniz* førte på sit ene segl tolv kasteller, på sit andet otte på den ene side og fjorten på den anden side. *Diniz'* søster, *Branca*, førte seksten. *Pedro 1.* førte ti, og *Ferdinand* førte otte på sine mønter, seksten på sit segl (se figur 8).

Vi kan derfor slå fast, at Portugals våben fra midten af 1200-tallet til slutningen af 1300-tallet var: *i sølv felt fem korsvis anbragte blå skjolde, bestrøet med sølv besanter, alt inden for en rød bort med guld kasteller* (eller: »... en bort af Castilien«).

Aviz-kors og 5 besanter

Ved sin død 1383 fulgte Ferdinand på tronen af sin uægte halvbroder *Johan 1.* (1385–1433), der var stormester for Aviz-ordenen. Johan ændrede kongevåbenet på to punkter: Han fastsatte antallet af besanter i hvert af de fem små skjolde til fem, *anbragt som et andreaskors*. Og han belagde borten med *et grønt liljekors*, Aviz-ordenens ordenstegn, taget fra hans tidligere stormester-våben; naturligvis ser man kun korsets spidser i borten (figur 9).

Fastsættelsen af besanternes antal udtrykte en tendens i tiden. Et andet, bedre kendt eksempel er Frankrigs våben, som o. 1365 blev ændret fra »*bestrøet med liljer*« til »*tre liljer*«. Det er interessant at se, hvilken indflydelse *skjoldets form* kan have på et *våbens indhold*. Portugiserne havde en forkærlighed for en skjoldform, der var lige så bred forneden som foroven, og endte i en afrunding.

Franskmændene foretrak et skjold, som blev smallere forneden og endte i en spids. Ud fra skjoldenes forskellige proportioner var de fem som et andreaskors anbragte besanter lige så logiske som de tre liljer.

8. Segl for kong Ferdinand (1367–83). Besanternes antal kan ikke ses; seglet er for slidt. Der er 16 kasteller. De to fløjskjolde ligger stadig ned.

Aviz-korset bibeholdtes af de nærmest følgende konger, men fjernedes derefter af Johan 2. (1481–95). Måske var han blevet gjort opmærksom på, at det brød heraldikkens farveregel. Fra omkring samme tid blev tillige de to små flankerende skjolde, som hidtil havde ligget ned (figur 9), rejst op, således at alle fem skjolde fremtidigt blev gengivet på samme led; de var i øvrigt efterhånden også blevet så firkantede, at det var svært at se, hvad der var op eller ned.

Syv kasteller

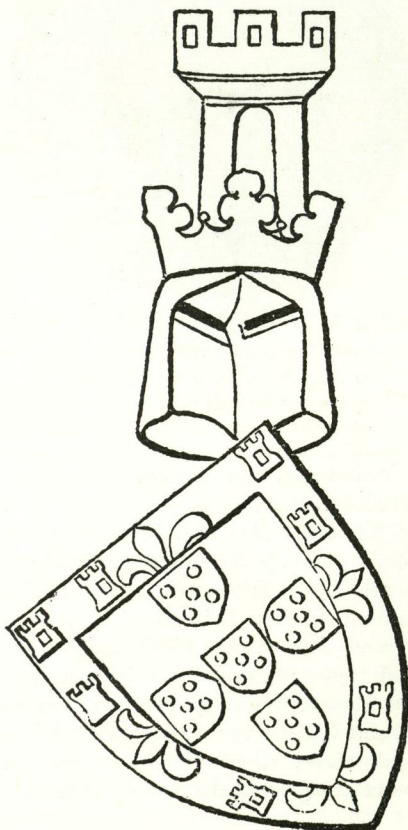
Johan 1. havde vist en tendens til at føre syv kasteller i borten (se figur 9), men under de følgende konger var antallet igen fuldt så variabelt som før,

snart 6, snart 16, snart et hvilket som helst tal herimellem. Fra slutningen af 1400-tallet gik man imidlertid over til næsten uden undtagelse at føre syv kasteller i borten.

Der er naturligvis ingen grund til, at det ikke skulle være tilladt at føre syv kasteller, forudsat at man er klar over, at et hvilket som helst andet antal ville være lige så godt, hvis våbenets propor-

tioner og udførelse gør det ønskeligt. At denne forudsætning stadig var til stede, kan man måske slutte af, at kongevåbenet så sent som i 1537 blev gengivet med 8 kasteller i borten; det var på titelbladet i en udgave af Pedro Nunes »Tratado da Sphera«.

Dette var imidlertid den heraldiske fornuft som drog sit sidste suk. Middelalderen var forbi; renaissanceen og dens pedantiske charlatanerier var inde. Herolder som var for uvidende til at fatte eller fortolke, hvad fortiden kunne have lært dem, udfoldede en febril fantasi for at konstruere udlægninger – ganske uden hensyn til hvor komiske disse end var – af de våbener, som deres forfædre havde ladet gå i arv til dem.

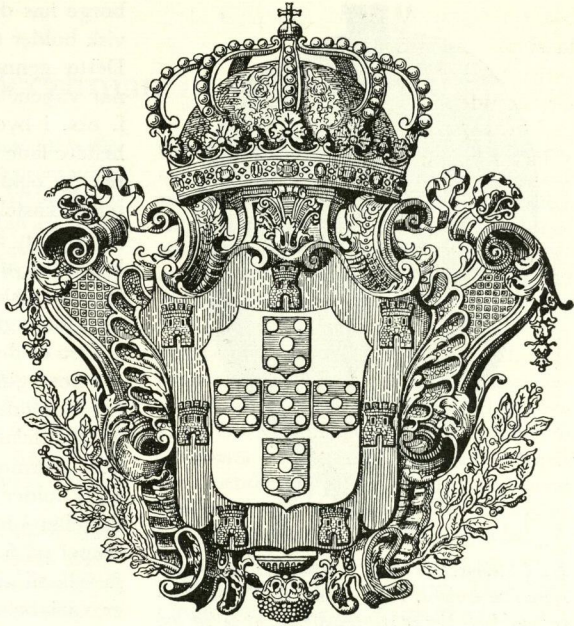
9. Våben for Johan 1. (1385–1433), som indførte Aviz-korset og fastsatte besanternes tal til fem i hvert skjold. Allerede denne konge har åbenbart lagt en sådan vægt på, at der var syv, og kun syv, kasteller i borten, at han hellere har villet acceptere den akavede tomme plads øverst i skjoldet end øge antallet til otte. Efter *Armorial Gelre*.

Udlægning af besanterne

Sagnet om at Afonso 1. havde set Kristus for sig før slaget ved Ourique 1139 kendes tidligst fra o. 1380, på hvilket tidspunkt kongevåbenets virkelige oprindelse utvivlsomt var aldeles glemt. Sagnet største propagandist blev imidlertid den store digter Luis de Carmoes, som i sit berømte værk »Lusiaden«, *Os Lusíadas*, fra 1572, fortæller hvorledes Afonso 1. »til minde om sin sejr stolt smykkede sit hvide skjold med fem små blå skjolde, som skulle symbolisere de fem konger han havde overvundet. Han anbragte disse fem skjolde som et kors, og til minde om den hjælp Gud havde forundt ham, afbildede han i disse skjolde de 30 sølvpenge som Kristus var blevet forrådt for, fem i hvert af de fem skjolde, idet skjoldet i midten skal tælles to gange«. – Hvad koncentreret tåbelighed angår, vil den sidste sætning ikke blive let at overgå.

Som støtte for denne særprægede historie, blev der i 1602 publiceret et dokument, angiveligt fundet få år før, der

10. Våben for Johan 5. (1706–50) med det indhold som det portugisiske kongevåben omsider blev stående ved: fem skjolde på højkant, fem besanter i hvert, syv kasteller. Efter Pinoteau, der om våbenets udførelse skriver: »Barok-indramningen giver et ekko af den fantasi og gratie, der var karakteristisk for et århundrede, som havde mistet sansen for det væsentlige«. Her og mange andre steder er kastellerne ukorrekt reduceret til tårne.

foregav at være en erklæring, et »juramento«, fra Afonso 1., underskrevet og besejlet af ham i 1152, men som i virkeligheden var et falskneri. I dette dokument fortæller kongen detaljeret om det mirakel, han havde oplevet tretten år før, og erklærer kategorisk, at figurerne i hans våben var som de var, fordi de var blevet ham foreskrevet af Kristus selv. I denne version nævnes de fem mauriske konger slet ikke; de fem skjolde angives at skulle symbolisere Kristi fem sår på korset.

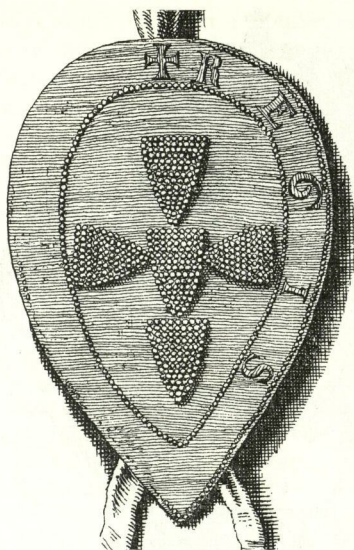
Allerede i 1600-tallet mistænkte oplyste ånder dette manuskript for at være humbug, men det store flertal accepterede historien som sandhed. Da den portugisiske historiker Alexandre Herculano for kun godt hundrede år siden, i sin »Historia de Portugal« (1846) påviste, at juramento-historien var en fabel og dokumentet et falskneri, blev han næsten druknet i en flod af vrede eller

bedrøvede protester og blev kaldt »Portugals Luther«.

T. D. Kendrick, som har skrevet om det store jordskælv i Lisboa 1755, oplyser at det portugisiske folk på dette tidspunkt ubetinget troede på Afonso 1.s juramento: »Alle og enhver ved, at Portugals våben er nøjagtigt som Kristus har givet besked om, at det skulle være, og som Afonso 1. derfor tog det for sig og sine efterkommere«.

Udlægning af kastellerne

Jeg har endnu ikke fundet frem til, hvornår man først fandt på, at kastellerne skulle symbolisere syv borge som Afonso 3. angaves at have erobret fra Castilien i Algarve-krigen (eller syv borge erobret fra maurerne, hvilket også høres), men jeg er ikke i tvivl om, at også dette er en konstruktion fra renæssance-tiden. Ulykkeligvis har denne fa-

11. I Siebmachers »Die Wappen der ausserdeutschen Souveraine«, 1857, hævder O. T. von Hefner med både iver og skarpsindighed, at de fem blå besantpnydede skjolde i Portugals våben i virkeligheden er fem drueklaser. Det som især fik ham til at tro dette, var det ovenfor afbildede segl for Afonso I. på et dokument fra 1133. Dokumentet er ægte, men seglet er siden påvist at være en langt senere forfalskning.

bel haft alvorligere konsekvenser end Ourique-sagnet. Dette sagn tillægger våbenet en mirakuløs oprindelse, men påvirker ikke våbenets komposition på nogen dårlig måde. Myten om de syv

borge har derimod ført til, at man slavisk holder sig til syv kasteller i borten. Dette gennemføres så skånselsløst, at når våbenet kvadreres med andre, som f. eks. i byen Oportos våben, vil man hellere lade det tomme rum grine i borten (se også figur 9) end tilføje det ottende kastel, som både heraldikken og æstetikken kræver – en så rædselsfuld krænkelse af fornuft og smag, at den må få middelalderens herolde til at vende sig i deres grave.

Det er derfor en stor glæde at se, at det portugisiske postvæsen i de senere år har udsendt en serie frimærker, hvorpå en middelalderlig portugisisk konge til hest (formodentlig tegnet efter Diniz' segl) holder et skjold på armen med otte kasteller i borten. Måske kan dette eksempel på fordomsfrihed medvirke til at få folk til at indse, at kastellernes antal er variabelt. Jeg frygter dog, at legenderne efterhånden har præget sig så dybt i det portugisiske folks sind, at der ikke er noget håb.

Portugals våben har ingen fabler nødvendig for at lyse. Den glans det stråler med, har det vundet gennem den række af hårdføre krigerkonger, som kæmpede bag det på talløse ærefulde valpladser. Jeg synes ikke, jeg kan vise dette våben min respekt på nogen bedre måde, end ved at kaste lys over dets sande oprindelse og udvikling.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.